

Izhaja trikrat na teden v šestih izdanjih, in sicer: vsak torek, četrtek in sobota, zjutranje izdanje opoldne, večerše izdanje pa ob 8. uri popoldne, in stane z uredniškimi izrednimi prilagami ter s „Kazipolom“ ob novem letu vred po pošti prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto 13 K 20 h, ali gl. 6-60
pol leta 6 „ 30 „ 3-30
četrt leta 3 „ 15 „ 1-15
Posamične številke stanejo 10 vin.

Naročnino sprejema upravništvo v Gosposki ulici št. 11 v Gorici v „Goriški Tiskarni“ A. Gabršček vsak dan od 8. ure zjutraj do 6. zvečer; ob nedeljah pa od 9. do 12. ure. Na naročila brez dopolne naročnine se ne oziramo.

„PRIMOREC“ izhaja neodvisno od „Soče“ vsak petek in stane vse leto 3 K 20 h ali gl. 1-60.

„Soča“ in „Primorec“ se prodajata v Gorici v tobakarni Schwarz v Solaki ulici in Jellersitz v Nunaki ulici; — v Trstu v tobakarni Lavrenčič na trgu della Caserma in Pipan v ulici Ponte della Fabbra.

SOČA

(Večerno izdanje.)

Uredništvo
se nahaja v Gosposki ulici št. 7 v Gorici v I. nadst. Z urednikom je mogoče govoriti vsaki dan od 8. do 12. dopoldne ter od 2. do 5. popoldne; ob nedeljah in praznikih od 9. do 12. dop. Upravništvo se nahaja v Gosposki ulici št. 11.

Dopis naj se pošilja le uredništvu.

Naročnina, reklamacije in druge reči, katere ne spadajo v delokrog uredništva, naj se pošilja le upravništvu.

Oglaš in poslanice

se računajo po peti vrstah, če tiskano 1-krat 8 kr., 2-krat 7 kr., 3-krat 6 kr. vsaka vrsta. Večkrat po pogodbi. — Večje črke po prostoru.

Naročnina in oglase je plačati loco Gorica.

„Goriška Tiskarna“ A. Gabršček tiska in zalaga razen „Soče“ in „Primorca“ še „Slovansko knjižnico“, katere izhaja mesečno v anoničnih obsevih 5 do 6 pol ter stane vsakega 1 gl. 80 kr. — Oglasi v „Slov. knjižnici“ se računajo po 20 kr. peti vrstici.

Odgovorni urednik in izdajatelj Ivan Kavčič v Gorici.

Bog in narod!

„Gor. Tiskarna“ A. Gabršček (odgov. Iv. Meljavec) tiska in zal.

Sleparju našega ljudstva!

(Odgovor na članke v „Gorici“ o zganjarini.)
III.

Sleparović — Bog mi odpusti ta greh, ali drugače ga ni mogoče imenovati! — pravi, da vlada je računala naši deželi le po 20 K od vsakega hekta čistega alkohola, zato je ponudila naši deželi le 65.312 K, docim bi nam morala dati trikrat več (— ker računani naše deželne doklade po 60 K od hekta čistega alkohola! —), kar bi znašalo po odbitku 6 1/2 % rezijskih stroškov celih 195.936, kar da v 10 letih primankljaj 1.306.240 K. Na to dostavlja, da ta račun je čist in jasn in ni na njem kaj glodati. „Prismojenec“ je pa ponatisnil isti članek kar pod jako žaljivim naslovom za celo našo stranko.

Da je pa na teh računih toliko glodati, da jih je mogoče celo razglodati ter docela razpršiti, sem dokazal vsakomur, ki more sam misliti in računati. Dokazal sem sleparijo, kako ljudski ekonom v „Gorici“ obdačuje po 60 % doklad ves alkohol, kar ga ima na papirju vladna statistika, ter dokazal, da se mora to število silno skrečiti. Kdor je čital moje razprave, me razume.

Zdaj pa preidemo na jako važno vprašanje: Kje naj bi pa vlada vzela denar, da bi nam ponudila trikrat več nego daje naš najvišji konsum po 20 K na hekto z odbitkom 6 1/2 % rezijskih stroškov? Kranjska, Koroska in Štajerska — edino te tri dežele v celi državi! — delajo neko izjemo, ki pa ne more veljati za pravilo; dobé namreč več nego izkazuje njih najvišji konsum po 20 K na hekto, ali ta višek jim ni dala država, marveč vse ostale dežele so toliko na škodi. O tem niže! Ako bi pa

*) Za kis se ga je porabilo okroglo 520 hektov. Toľko ga je bilo finančni razunanjenega. — Zganja se je skuhalo za blizu 700 hektov čistega 100 % alkohola. Ali ves ta tropinovec, slivovec itd. ni čist, marveč ljudje kupujejo mnogo alkohola in ga porabijo ob kuhanju. Koliko? Najmanj 300 hektov, ki so v vladni statistiki dvakrat vračunjeni. Enkrat, ko je prišel ta alkohol v deželo, drugič pa v obliki tropinoveca, slivoveca slabše vrste! Koliko gre alkohola v vinarstvu, mizarstvu itd., ki se ves prodaja brez doklad? — Ves ta alkohol pa sleparović obdačuje po — 60 K na hekto! Le pri alkoholu, ki se porabi za kis — bi moral odsteti 31.260 K! Na tem računu ni kaj glodati! — A. G.

bilo se par dežel v tej „izjemi“, bi zakon od 14. maja t. l. sploh ne mogel nikdar priti do veljave, nikdar bi država ne izvedla drugače jako ugodnega obdačevanja zganjin v korist deželnim financam, bi torej nikdar ne mogli govoriti o kaki škodi, katero ima naša dežela, ker ni imela te pasje sreče, da se ni znala vriniti v družbo onih treh izjem — in clankar „Gorice“ bi ne bil imel prilike, radi tega vprašanja impertinentno mahati po naši stranki in deželnem odboru. — Evo dokazi!

Vlada pravi v svojih opomnih k načrtu zakona, da treba polagoma vsekakor urediti deželne finance. Pobiranje deželnih užltin je pa pred vsem jako težaven posel, je velika sitnost za ljudstvo in — mnogo stane. Ko se je dosegla nova pogodba z Ogersko, je nastala tudi v Avstriji neizogibna potreba, povisati državno davščino na pivo in zganjine za 40 do 50 odstotkov, da se doseže ravnotežje med obema polovicama države. In tu je prišla vlada do hvalevrednega sklepa: nakloniti deželam ves dohodek tega povška z odbitkom le 6 1/2 % upravnih stroškov (— pač malo: koliko več stane zdaj! —), ako se dežele odrečejo dosedanjim dokladam.

Vlada je izdelala in predložila državnemu zboru že septembra l. 1898, načrt zakona, s katerim bi se povisal davek na pivo in zganje ter dohodek po posebnem zakonitem ključu razdelil med dežele. Iz znanih vzrokov ta načrt ni prišel niti do obravnave. O tistem ključu, kako naj se razdeli vse oni visji dohodek med dežele, so došli vladi tako nasprotujoči odgovori avtonomnih oblastij, da je morala dvakrat sklicati vse deželne načelnike v konferenco, v katerih je doslo do konečnega sporazumljenja, na podlagi katerega je vlada predložila letos državnemu zboru načrt zakona, ki je bil 10. maja tudi sprejet.

Kakor vemo, je dala vlada opazovati v vseh deželah konsum alkohola. Kako je to delala, smo že slišali. Najvisje številke tega konsuma v l. 1896. do 1899. dajo — 1.016.287 hektov; temu je vlada pristela 5 % v onih deželah, kjer se prideluje le malo alkohola ali zganjin, in je določila ves konsum na 1.024.616.

Ves državni povšek po 20 kron na hekto po odbitku 6 1/2 % rezijskih stroškov daje čisti dohodek okroglih — 19.200.000 kron. Ta dohodek torej je namenjen deželam in

sicer točno po 20 K od hekta najvišjega konsuma z odbitkom 6 1/2 % stroškov. Na našo deželo je torej prišlo: 3320 hektov, več 5 % povšek je 3463, z odbitkom 6 1/2 % stroškov — 65.323 kron.

Priznati treba, da je vlada tu postopala jako dobrohotno nasproti deželam, da je res hotela priskočiti na pomoč slabim deželnim financam. Ves dobiček novega obdačenja nakloniti deželam v pravičnem razmerju konsuma, odpraviti v celi državi sitnosti in draginjo s pobiranjem deželnih doklad, kar bo v prid ljudstvu (— za Goriško sem dokazal po formuli iz „Gorice“ — 99.600 K na leto, ki ostanejo v žepih našega ljudstva! —), to je vendar jako pameten korak! Ne-katere dežele niso imele na zganjine nič doklad, dobe torej zdaj od države velike svote; vse druge, ki so doslej dobivale le malo, dobe pa mnogo več. — Poglejmo dobiček, kateri bodo imele deželne finance (brez onega, ki ostane v žepih ljudstva, kakor n. pr. onih 99.600 na Goriškem!).

Ime dežele	Doslej dobila najvišji dohodek od zganjin K	Po novem zakonu pa jej tiče K
Češko	doslej nič	3.793.749
Dalmacija	27.839	106.080
Galičja	986.406	5.716.961
Avstrija Gor.	nič	2.171.669
Spod.	nič	184.595
Solnograško	14.210	114.606
Bukovina	192.000	635.149
Moravsko	nič	3.183.372
Šlezija	nič	1.070.825
Tirolsko	272.964	459.830
Predarelsko	nič	41.656
Istra	13.370	64.892
Goriško	50.000	65.323
Trst	ni dognano	94.781

Tu pada v oči šest dežel, doslej brez dohodkov od zganjin, a kako lepi dohodki se bodo stekali v deželne blagajne! Toda to so dežele, v katerih se večina alkohola prideluje. Producentje bodo torej morali plačevati po 20 K več od hekta.

Dalje pada v oči, kako malo so doslej dobivale Dalmacija, Solnograško, Bukovina, Tirolsko, Istra, ki bodo po novem zakonu veliko na boljsem. — Goriška je le eno leto

prejela 50.000, zdaj le 40.000, povšek bi bil tudi za nas dovolj lep, nad 50 %!

Po tem ključu bi dobile torej dežele po odbitku 6 1/2 % stroškov do krone vse, kar jim tiče z ozirom na najvišji konsum zadnjih let. Več nego toliko ne morejo dobiti, ker je na razpolago le 19.200.000 K. Vlada nima nikakega drugega fonda, da bi ponudila deželam več nego prejme sama. To je vendar jasno! Na tem ni kaj glodati, da govorim s sleparovićem v „Gorici“!

Vsa ta lepa akcija pa bi bila kmalu padla v vodo zaradi treh dežel, Kranjsko, Štajersko in Korosko, ki delajo v državi — izjemo. Vse druge dežele so imele dosedanjí najvišji dohodek od zganjin, kakor smo videli zgoraj, da ga je ponujana svota od države visoko presevala; le te tri dežele so imele vsled posebne protekcije od starejših časov — dosedanje dohodke višje, in sicer:

Dežela: Dosedanjí dohodek: Po novem zakonu pa jej tiče:

Kranjsko	868.861	323.543
Štajersko	900.000	659.097
Korosko	580.000	513.872

Ako bi obveljal oni pravični razdelitveni ključ tudi za te tri dežele, tedaj bi bile na škodi, in sicer: Kranjsko za 545.318, Korosko za 66.128 in Štajersko za 240.903 K. — v kar pač ne morejo privoliti, marveč protiviti se z vsemi silami, vladi pa je upostevati tak opravičen odpor.

Zakaj so imele te dežele večje dohodke? Sleparović govori edino o — deželní upravi, kar je pa le — toma res. Jaz sem tudi dejal, da se deželna rezija izplača le ob velikem konsumu. Tega pa je bilo: Kranjsko 16.444, Korosko 26.117 in Štajersko 33.498. *) Ob takem konsumu je deželna uprava lahko mogoča. — Toda oni nerazmerno visji dohodek izvira odtod, ker so doklade ugodnejše nego n. pr. na Goriškem. — Dežela Kranjska je uživala neko prednost, potrjeno s posebnim zakonom, najbrže za-to, da bi se omejilo ona grozno zganjepitje. Odtod so pa izvirali oni visoki deželni dohodki! Ker so klerikalci danes tako grozovito modri, zakaj niso izbojevali že pred leti višje doklade na zganjine? Zakaj nima naša dežela posebnega zakona?!

*) Štajersko je imelo torej dvakrat večji konsum od Kranjske, pa le 31.139 K več dohodka! Primerjajte!

Quo vadis?

Roman.

Poljski spisal Henrik Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Dalje.)

Cesar je v resnici vzel liro v roke ter dvignil oči kvišku. V dvorani je prenehal vsak razgovor in vsi so sedeli nepremično kakor bi okameneli. Samo Terpnos iz Diodor, ki bi imela spremljati cesarja, sta kimala z glavami, gledala cesarja, pričakujoča prvih glasov njegove pesmi.

Na to se v predvorju začujejo glasovi in koraki. Čez malo časa se dvigne zagrinjalo in v dvorano stopi cesarjev oproščenec Faon in za njim konzul Lekani.

Nero naježi obrvi.

»Odpusti, božanstveni cesar,« reče z drhtečim glasom Faon, »v Rimu je požar! Večji del mesta je v plamenu!«

Na to novico vstanejo vsi s svojih sedežev. Nero odloži liro ter reče:

»O, bogovi. Videl bom goreče mesto, da dovršim Trojiko.«

Na to se je obrnil k Lekaniju:

»Ali dospem v mesto, da vidim požar, ako odidem takoj?«

»Gospod,« odvrne konzul bled kakor stena, »nad mestom se razprostira morje plamena. Dim duši prebivalce, ljudje omedlevajo, ali od obupa skačejo v plamen... Rim gine, gospodar!«

Nastane tišina, katero pretrga Vinicijs vsklikom:

»Vae misero mihi (gorje meni, siromaku)!«

In mladi človek, odloživši svojo togo, zdirja v sami tuniki iz palače.

Nero dvigne roke k nebu ter zakliče:

»Gorje ti, slavno mesto Prijamovo!...«

XX.

Vinicijs je imel komaj toliko časa, da je zapovedal nekaterim svojim sužnjem, naj jezdijo za njim, potem pa je odjezdil skokoma v temni noči skozi prazne ulice Ancija proti Laurentu. Vsled strašne novice mu je duša plula v nekaki omotici, v neki duševni potrtosti, ni razločil dobro, kaj se prav godi z njim, marveč je samo čutil, da za njegovim hrbtom sedi na konju nesreča, ki mu kliče na ušesa: »Rim gori!«, ki se polasčuje tudi njega in konja ter ju tira v ogenj. Položivši svojo odkrito glavo na konjski vrat, je jezdiel slepo naprej v sami tuniki, ne zmeneč se za sebe, ne pazječ na zapreke, na katere je mogel naleteti. Sredi tišine in mirne in zvezdne noči zdela sta se jezdec in konj, obsevana od mesečine, podobna nekaki pošasti. Zdumejski vranec, nategnivši vrat ter pobesivši ušesa, je dirjal kakor pšica, puščaj za seboj temne ciprese in bele vile, ki so stale med njimi. Konjski topot ob trdo kamenje je zbudil tu pa tam pse, ki so z lajanjem pozdravili to čudno prikazen in potem jeli tuliti, prestrašeni vsled njene naglice, dvignivši glave proti mesecu. Sužnji, ki so jahali za Vinicijem, ter imeli dokaj slabše konje, so kmalu daleč zaostali. On sam pa, predirjavši nalik uimi skozi spavajoči Laurentum, je krenil proti Ardeji, kjer so, kakor tudi v

Aricii, v Bovilah in Ustrinumu že od njegovega dohoda v Ancijum čakali nanj pripravljene konji, da je mogel kolikor le mogoče v najkrajšem času prepotovati prostranstvo, ki ga je delilo od Rima.

Spomnivši se na to, je podil do skrajnih močij svojega konja. Za Ardejo se mu je zdelo, da se mu vidi nebo na severovshodni strani nekako rudasto. Mogla je to biti tudi jutranja zarja, kajti bilo je že pozno in ob tem času se je zgodaj daniło. Toda Vinicijs se ni mogel ubraniti kriku obupa in besnote, kajti zdelo se mu je, da je to zarja požara. Spomnil se je Lekanovih besed: »Vse mestu je v plamenu« in časih čutil, da vtegne v resnici znořeti, kajti izgubljal je nado, da bi mogel ubraniti Ligijo, predno se vse mesto ne spremeni v kup pepela. Njegove misli so bile še urnejše nego njegov konj in drville so pred njim nalik jati črnih tic, obupne in otožne. Ni vedel sicer, kateri del mesta je začel goreti, vendar pa si je domišljeval, da oni del mesta za Tiberio, kjer so stale same lesene hiše, skladišča drv in stavbe, v katerih so prodajali sužnje, je mogel najprvi postati žrtva plamena. V Rimu je pogostoma nastal požar, in takrat je vsikdar prišlo do pobojev in plena, zlasti v onih delih mesta, kjer so stanovali revni in barbarski ljudje; kaj se je torej moglo vse goditi za Tiberio, kjer je bilo gnezdo druhal, zbrane ondi od vseh strani sveta?

Tu se Vinicijs zares spomni Urša z njegovo nadčloveško močjo, toda kaj je mogel učiniti človek, naj si bi bil tudi orjak, proti ugonobljajoči moči ognja?

(Dalje pride.)

Imeli bi višje dohodke in bi — morda! — utegnili biti tudi mi deležni izjemne dobrote kakor imenovane tri dežele, ki dobe državni prispevek v polnem znesku, da ne bodo trpele škode, katere bi deželne blagajne drugače ne mogle pokriti. — Ali to je izjemna! Ako bi bilo še več dežel na enakem stališču, bi — padla vsa ta akcija v vodo. In eto dokaz!

Vlada hoče razdeliti med dežele ves svoj višji dohodek v znesku 19.200.000 K po pravičnem razmerju, kakor smo videli. Ona pa ima le toliko na razpolago in ne več! Da je pa sploh prišlo do tega zakona, so morale dobiti one tri dežele oni lepi povisek — toda na škodo vseh drugih dežel, ki dobé vsled tega okroglo 5% manj nego jim tiče po onem pravičnem ključu. To žrtev so doprinesle vse ostale dežele edino v namen, da le pride oni lepi zakon pod streho. Zdej čujte nekaj primerov, koliko bodo oskodbane vsake leto razne dežele v korist imenovanim trem: Češko za 182.653 K, ubožna Galicija za 275.241 K, Avstrija Sp. 104.559, Moravsko za 153.268, ... a naša Goriska za 3.154 K, da dobi le — 62.169 in ne 65.323 K!

Sleparović poreče seveda: kaj nam za vse to, mi smo imeli gledati, da bi bila tudi naša dežela med onimi izjemami. — Hm! Zakaj pa ni bila? Zakaj ni naš konsum mnogo večji in — večje deželne doklade, kakor n. pr. na Kranjskem? — In ako bi bila n. pr. še naša dežela, še z večjo pravico pa tudi Istra in Dalmacija v družbi teh izjem — vprašam: kdo bi pa plačal oni povisek nad pravično razmerje? Država ne, druge dežele bi tudi ne bile tako neumne — in zakonski načrt bi padel v vodo!

Tako je, vidite, gospod sleparović, a na teh dejstvih ni kaj glodati.

„Gorica“ od 15. t. m. je prinesla članek „Užitnina na Kranjskem“ s posebno tabelo, prepisano v dež. uradu, od l. 1885. do 1899. o dohodkih užitnine na zganje. — Ta tabela je jako poučna, ali proti člankarjevemu izvajanjem, ker on hoče i s to tabelo le slepiti čitatelje, ki sami tabele ne znajo primerjati!

Eto dokaz:

Člankar bombastično navaja dohodek l. 1885. od zakupnika le 51.000, dočim je dobila dežela v lastni režiji leta 1899 — celih 868.860 K. Številke je i on debelo podčrtal. Nič večje sleparije ni mogoče! — Poglejmo bliže v tabelo samo!

L. 1885. je znašala doklada le — 6 K, l. 1899. pa 60 K, torej 10krat več; l. 1885. na likerje ni bilo doklad, l. 1899. pa po 30 K, torej to zdaj še po vrhu. — Ako bi bila tudi l. 1885. doklada 60 K, bi znašal le v istem razmerju dohodek 510.000 K, a likerji še po vrhu. A zakupniki bi gotovo ponudili še več, ker bi ob isti režiji imeli 10krat večje dohodke*). Vrh tega je pomisliti, da od l. 1885. do 1899. je konsum žganja izdatno poskočil. Kdor zna računati, pride do zaključka, da med dohodki l. 1885. in 1899. ni nikake razlike! S sedanjim obdačenjem bi dobila dežela tudi l. 1885. sorazmerno — iste dohodke! To je na dlani in razvidno iz tabele! —

Člankarja v „Gorici“ zares preganja usoda. Že poprej je izbleknil, da je prišel prof. Berbut z vso stvarjo veliko prepozno, kar sem s hvaležnostjo kvitiral. V rečenem članku pa je zapisal kakor nalašč za me to-le znamenito izjavo (seveda z ozirom na tabelo, ki je kričec dokaz — proti njemu!):

„Pri realni upravi ni mogoča velika razlika upravnih stroškov obisi dežela velika ali nekoliko manjša“.

Imenitno! Saj to pravim jaz tudi! — In res dokazuje ona tabela ta razmerja:

L. 1889. je bilo kosmatega dohodka 375.112 K, upravnih stroški pa so znašali 81.332 K; — l. 1899. pa: dohodki: 966.576, stroški 97.716. Dohodki so se skoro potojili, stroški pa so zrastle le za 16.384 K. — Prav ta primera stroškov na Kranjskem z našim neznatnim konsumom pa je zopet le glasen memento, da je bilo prav, ako se naša mala dežela ni spuščala v tako — ne-

*) Dokaz nam daje zopet ista tabela. V l. 1886. do 1888. je znašala doklada po 12 K, a zakupniki so plačali deželi še naslednje leto 1886. celih 182.738 K, torej ned 3 $\frac{1}{2}$ krat več, dasi so se doklade le podvojile; l. 1888. pa so dali celih 257.186 K.

varne eksperimente na žepe davkoplačevalcev! Člankar sam pravi, da pri realni upravi ni velike razlike v stroških bodisi dežela velika ali nekoliko manjša. Ako bi znašali pri nas ti stroški le — $\frac{2}{3}$, kranjskih, pa imamo odgovor, da moje stališče povsem odgovarja dejanskim razmeram, nasprotni člankar pa „farba“ stvari, ki niso bile, niso in ne bodo!

Ista tabela (— o resničnosti nje podatkov nočem dvomiti! —) nam podaja pa še drug dokaz, namreč, da dežela Kranjska je imela prva leta lastne uprave — veliko zgubo, ki se je pokrila šele tedaj, ko je dosegla poseben zakon o tej užitnini in jo — povišala na celih 60 K od hekta. Od l. 1889. do vstevno 1895. je stala Kranjska dejanski slabše nego do konca l. 1888., ko so tam „bogati“ zakupniki. — Evo dokaz iz tiste tabele, kateri bodo morali vendar verjeti tudi klerikalci, ko jo je priobčila „Gorica“. Čujmo torej tabelo!

Od l. 1886. do konca l. 1888. so pobirali zakupniki po 12 K od hekta (na likerje pa nič!); zadnje leto so dali deželi — 257.186 K. Prav! Zapomnimo si to število! — Od l. 1889. do konca 1895. pa je pobirala dežela v svoji upravi po 36 K od hekta, torej 3krat večje doklade, vrhu tega še na likerje po 12 K. — Člankar v „Gorici“ in za njim drugi bi morali torej računati že v l. 1889. vsaj trikrat večji dohodek nego l. 1888. Ali ni to naravno! Ali pogledjmo v tabelo — in tu vidimo, da je prejela brutto le 375.112, netto 293.780, dočim znaša trikratni znesek zakupnikovega plačila celih — 771.558 K, in se l. 1895. je bil netto dohodek le 447.420. Torej izguba velika! Ali ne??

Od l. 1896. pa znaša doklada 60 kron na hekto, torej 5 krat višja nego zadnje leto zasebnega zakupa l. 1888; to leto so plačali zakupniki 257.186 K; l. 1899. bi moral biti dohodek vsaj 5 krat večji (ne oziraje se na višji konsum in obdačene likerje!), torej 1.285.900 K, dočim je dežela prejela le — 868.800 K. — Do takih rezultatov nas dovede pogled v ono tabelo. Jaz sem „Gorici“ hvaležen, da jo je priobčila. — Igras številka mi govori torej na celi črti proti klerikalnemu člankarju; on se je igral na en način, jaz pa sem mu igro na drug način — popravil. Gospodje v Ljubljani pa naj mi tega ne zamerojo, kajti: klerikalni člankar največ ne zna in v mnogočem ne čest računati z dejanskimi razmerami, moja naloga pa tudi ni, da bi zašel se na to polje stvarne polemike. Vzel sem jako komodno za podlago kar številke tega modrega člankarja ter jih porabil v dokaz, da so vsi njegovi računi le — sleparija.

Kar se tiče piva in državne davščine, bom govoril morda v posebnem članku, da i tu spravimo reč na cisto. — Gledé na lastno upravo žganjarine pa je sleparoviću samemu uteklo iz peresa, da deželni zbor, ki zboruje od včeraj in se bo šele sklepalo o predlogu deželnega odbora, ne more premeniti tega, kar se je že zgodilo, t. j. da je državni zbor že 14. maja sprejel načrt zakona, napravljenega po podatkih l. 1899. Predlog prof. Berbuta, sprejet 5. maja 1900., je prišel torej veliko prepozno, a krivda dr. Tume ni, ako se deželni zbor že poprej ni bavil s tem vprašanjem. A Gabršček.

DOPISI.

Iz tolminskih hribov, dne 15. junija 1901. — (Nekaj za kratek čas). — Podpisane poročam nastopno: Z velikim trudom in s krvavimi žulji na nogah sem prinesel svoj večni križ v tolminske hribe pred neko gostilno in ga naslonil ondi na steno, da se je potreslo kar celo ozidje. Vstopil sem v hišo, kjer „Bog roko ven moli“, in prisedel k že pred mano došlim gostom. Naročivši merico tistega, katero prave dušo h gresnemu truplu, sem poslušnil, kaj se menijo moji sopivci. Govorili so največ o politiki. Čudil sem se tem priprostim hribovcem, da umejo tako temeljito reševati politiska vprašanja! Prišli so tudi na nevednost in vraže tukajšnjih klerikalcev. Rekli so, da so tukaj nekje zgali (kuhali) apnenico, katera se jim je pa popolnoma izpridila. Dobili niso niti 5 dg apna! Škode je nad 300 glid. Vzrok je bil: Nepravilno zloženo kamenje in pregloboko v zemljo izkopana jama, ali klerikalni nevedneži so rekli, da jim je nekdo „pricpral“ hudiča v apnenico! Rekli so, da

ima lastnik apnenice toliko sovražnikov, kolikor hudic dlake, in da ni drugače, kakor da mu je kdo porinil škrtar v apnenico! Poslali so tje dol k beneški meji po nekega čarovnika, da bi jim izvelkel to zgago iz apnenice, ali nič niso pomagali vsi „žegni“, kalomon, in vsa njegova peklenska moč. V apnenici je bilo čemdalje bolj in bolj temno kakor v Judezevi duši. Čarovnik je rekel: Sedaj bo že bolje, hudič se je že potegnil proti vrhu apnenice. Ha, ha ha! Jaz sem ga pa tudi videl in slišal, ko je ravno vrh apnenice piskal svojo peklensko himno. Pa naj reče kdo, da ni nevednost — strup? In tega strupa je še obilo pri tukajšnjih klerikalnih nazadnjakih. Ali je bilo treba pošiljati po beneškega čarovnika? Sami ste se prepričali, da on nič ne vé, kajti brez vspeha je izpuščal v apnenico neke papirje z rdetimi številkami in „žegnano“ vodo iz tanke steklenice. 9 glid. je pa slo rakom zvižgat. Neki nunc tam na gori naj bi opustil politiko v cerkvi in razložil tem siromakom, kaj pravi prva božja zapoved!

Ker pa jaz nimam nikjer obstanka na tej zemski grudi, sem jo kmalu odrinil s svojim 20-stoletnim križem. Prišel sem na bližnjo goro. Kak kaos. Mlado in staro, največ med njimi zensk, se je podilo z izbuljenimi očmi proti cerkvi. Mislim sem, da pokopujejo „klerikalnega zmaja“. Vprašal sem staro Polono, kaj to pomeni? Pomigala je nekoliko s suhim jezikom, rekoc: Kristeš! Si li ti sam ptujec na Št. Viski gori? Kaj ne veš, da imamo tukaj „msjon“? Za boga svetega sem si mislil, pa ne ko bi bili Turki tukaj! „Msjon“, to mora biti kak turški paša? Že so mi vstajali lasje po konci. Mislim sem si: Aha, Ahasver sedaj bo po tebi! Vender sem imel še toliko poguma, da sem izprašal babnico bolj na tanko. Razložila mi je, kaj je „msjon“. Rekla je, da so to sveti mošje „mesenarji“, kateri imajo nalogo mesariti politiko in delati združbo med mirnimi Št. Vidkogorskimi prebivalci. Jejzas, sem si mislil: Tudi jaz jih moram iti poslušat. Prišel sem že pred cerkvena vrata, ko mi je pristopical mali otročiček nasproti, a bil je revež ves objokan in prepaden. Vprašal sem, kaj ti je otročiček nedolžni? Odgovoril mi je z jokajočim glasom, da ga bo hudič vzel. Rekel je, da ga je „mesenar“ prašal v spovednici, ali ima očeta in ali je vpisan v bralno društvo, in ko mu je otrok potrdil to, je stegnil roke, kakor črevljar, kedar drevo potegne, in je rekel: vsi doste „ferdmani“, vse vas bo hudič vzel. Bav, bav sem si mislil, peklenska grdava lakotna ne boš me hrustala, in odkuril sem jo s križem iz te babilonske zmešnjave. Slišal sem pozneje, da so „mesenarji“ tulili proti narodno-napredni stranki, da je bilo joj in groza: Ze pred „msjonom“ se je tamošnji nunc izrazil, da on ne sme posebno bruhati proti naprednjakom, ali kedar pridejo „mesenarji“, da jim že navijejo uro. Razume se, da se nunc boji, že vé, zakaj. Maslo na glavi je težko! Slišal sem, da se nekdo potrudi, da izvleče nekega takega „pobožnega“ maslarja na zarko solnce.

Sicer pa na Št. Viski gori je vse ostalo pri starem, prav nič se niso vdali ti šmentani naprednjaki. Prepričan sem, da ko bi prišel sam ozlindrani kranjski sv. Duh ali goriski Greh-gorčič ali-dolčič, ne vem, kako mu že pravijo ti poredni naprednjaki, bi nič ne opravil! — Ahasver*.

Gabrijle pri Ajdovščini. — Ker me je „Primorski List“ tirjal, da sem ostal dolzan 123 K 96 vin. eks. odboru za gradenje braniške ceste, povem, da bode jasno sploh občinstvu, da jaz nisem ostal nič dolzan, marveč da je odbor meni na dolgu 71 K 10 vin., kar dokazem, ako potreba, tudi pred sodnijo, da mi je g. Pavlica, župan ritemberski, utrgal ono na mojem poštemem zaslužku, in ako bi si ne bil znal sam pomagati, bi bil prišel še ob onih 123 K 96 vin., katere sedaj tirja „Prim. List“ od mene.

V dokaz javnega prepričanja, kako stoji ta stvar, naj zadostuje to doslovno pismo: Šmarje, 21. sept. 1898.

Gospod Ivan Turk

v Gabrijah.

Kot prijatelju Vam moram naznaniti, da mi je g. Pavlica poslal tozbo proti Vam radi onih 62 glid. z ukazom, naj omenjeno podpisem ter pošljem v Ajdovščino v sodnijo.

Predno pa odposljem, sem si mislil za dobro, da Vam naznanim, ker meni se zdi, da bi bilo bolje, da stvar z lepa poravnate, ker Pavlica pravi, da ima pismo od Vas, v

katerem*) ste mu obečali, omenjeni znesek izplačati. Blagovolite mi s prvo prilikom kar mogoče v kratkem naznaniti svojo misel.

S prijateljskim pozdravom

Filip Stubelj l. r.

Odgovor:

Gospod Filip Stubelj

v Šmarji.

Zahvaljujem se Vam za Vašo postrežljivost, s katero mi poročate, da Vam je gosp. Pavlica poslal tozbo radi onih 62 glid. za v podpis ter odposlati jo v sodnijo.

Omenjam Vam, radi mene storite, kakor Vam je drago, kajti ako hoče gosp. Pavlica, da se stvar obesi na veliki zvon, sem pripravljen, pa tudi sem se še pred zadnjo sejo posvetoval z možem, kateri je še več šš pretresel kot g. Pavlica (kar pa osebe nisem imenoval), ter dosedaj stoji stvar tajna od moje strani, izjavil pa se mi je moj svetovalec, da ista oseba stori bolje, da globoko seže v žep nego da pusti afero v javnost, ker bodo sledili gotovo slabi nasledki.

Da pa, kakor Vam je znano, g. Pavlici ni treba v svoj žep segati, ne sedaj i ne prvič mene toliko škodovati kot me je namenil, saj me ni samo pri tem, marveč tudi na drugem mestu, pa naj bode. Oni naj sodi, kateremu je maščevanje pripisano.

G. Pavlica si more lahko po drugem potu opomoči brez moje in njega škode, in po vsej pravici; ne trdim, da nismo bili vredni vsi odškodovanja, pa vendar jaz sem bil v prvi vrsti, za me odškodovati pošteno, za mojih tolikih zamuj, truda in vrh istega mnogo grošev potrositi, ki sem jih mogel le s težavo dela mojih rok prislužiti.

Obzhaljujem pa, da mora biti g. Pavlica tako skodoželjen enemu takemu kot sem jaz, posebno radi njega časti vrednih sinov, kateri se do sedaj odlikujejo v prvi vrsti vse pravicoljubnosti.

S prijateljskim pozdravom

I. Turk l. r.

Gabrijle 24. sept. 1898.

Iz tega naj slavno občinstvo sodi, koliko da dolžujem! Turk.

*) Vismo, s katerim g. Pavlica trdi, da sem obečal plačati, naj mi „Prim. List“ ponatane, da bom prepričan, ako je v soglasju z mojimi hranjenimi prepisom.

Domate in razne novice.

Interpelacija. — Posl. Oskar Gabršček je interpeloval vlado tudi zastran nameravane nemške vadmice v Gorici v smislu „Sočinega“ poročila. Zahteval je tudi slovensko gimnazijo in take vadmice, da bodo odgovarjale naslovu uzornih sol in pedagoških načel. Stenografskega protokola se nimamo; ko ga dobimo, priobčimo interpelacijo v doslovnem prevodu. — Tako je torej poslanec Gabršček podal lepo vrsto interpelacij in predlogov o vseh mogočih gospodarskih in narodnih potrebah.

Profesor Bežek o slovenskem pravopisu. (Konec.) — Govornik je vstopil, ko se je bilo zbralo kakih 60 slušateljev in slušateljic. Zastopani so bili razni omikani stanovci, in sicer gospodje in dame, tudi srednjesolski dijaki višjih razredov, zlasti pa učiteljski krogi iz Gorice in izven nje. S svojo navzočnostjo so gg. učitelji in gđne učiteljice zopet izkazali živo ljubezen do slovenščine, ki je njihov in njihovim otrokom slovenski jezik materni jezik in poglavitni predmet pouka ter sredstvo, s katerim poteka temeljni izumike v življenje stopajoči generaciji naroda našega. Čast jim tem bolj, ker so nekateri precej dolgo pot storili, da so došli iz Soske in Vipavske doline, s Krasa in iz Brd! Zatorej pa je bilo tem bolj čudno, da marsikateri v Gorici bivajoči slovenski gospodje, ki so ožji in sirji stanovski tovariši govornikovi, niso počastili strokovnega govora s svojo navzočnostjo. Pekožali bi bili vsaj zanimanje za stvar, če se jim zdi, da pouka nikakor ne potrebujejo.

Iz govora samega — ki je bil dovršen v stvari kakor v obliki — omenimo le najpoglavitejše točke.

Govornik je naravnost izjavil, da ne namerava navzočnikom vsiljevati svojega prepričanja, nego da želi le ustvariti jim podlago za samostojno sodbo. Zatorej je razložil temeljna načela, na katerih stoni pravopis. Prvo izmed njih je: pisi, kakor se pravilno govori, (fonetiška načela)! Ker se to ne da dosledno izvesti, velja tudi drugo: pisi besede po njih izpeljavi, to je po njih zgodovinskem razvoju (etimološka načela)! Tudi to ne more vedno odločevati, kajti namestu sedanje žive govorice ne gre postaviti ne staroslovenske, ne one iz šestnajstega stoletja, ko je reformacija probudila slovenski književni jezik. Zatorej se je treba okleniti tudi tretjega načela, to je: odločuje naj tud' današnja pravopisna raba (usus), ki jo je sprejela in utrdila v zadnjih treh desetletjih preteklega stoletja pisnoča masa našega naroda, ki je

vedno uvaževala potrebno edinost in preprosto v pravopisu. „Pisoca masa“ so — tako tolmači Askerc Bežekov izraz (gl. „Zvon“ 1901, str. 401) — naši pisatelji beletristi, pesniki, žurnalisti in znanstveni pisci. Mi pa pristavljamo, da vsem tem je bil in je pravi očetovski vodnik, učitelj in mojster — Janežičeva slovnica, ki se seveda tudi spopolnjuje od izdaje do izdaje! Tudi si dovoljmo opozoriti na to, da pisava naših beletristov etc. prav za prav ne prihaja toliko v veljavo, kajti pri nas malo spisov zagleda javnost potom privatne založbe, nego večinoma tiskajo le društva in časniki, ki pa doslej jim spise ne tiskajo v pravopisu pisateljev samih. V javnost prihajajo potemtakem le pravopisi uredništva Slov. Matic, družbe sv. Mohorja, Zvona, Slovenskega Naroda, Slovenca etc.

Zato pa se nam izraz „pisoca masa“ ne zdi prav primeren, dasi brez dvojbe tiči v njem zdrava misel. — Kar se tudi potom udomačene novejšje rabe doslej še ni dognalo, to naj določi posebna anketa, kakor je drugod navada v enakih slučajih.

Tako je govornik določil načela pravopisu, in s tem dovršil splošni del svojega predavanja. Podrobnosti, zlasti glede pisave, alev, itd. (klerikavec, klerikavka, bravec, bravka) in pa glede izgovarjanja črke l na koncu besed in pred soglasniki (n. p. deželni (deževni) poslanec) bodo predmet sklepnemu govoru, ki ga bo govoril prof. Bežek dne 4. julija zopet ob 11. uri v čitalniški dvorani.

Deželni zbor gorški. — Včeraj se je vršila IV. seja zasedanja našega deželnega zbora, ki se je začelo meseca decembra 1900. V obče ni nam mnogo omenjati o tem našem deželnem zboru. Vtis, ki ga je napravila na nas prva seja, pravi prav jasno, da se v narodnem oziru za nas ni v tej hiši še prav nič izboljšalo. Dr. Pajer se boji slovensčine kot hudic križa, pa tudi da bi odredil kaj takega, da bi vsi slovenski poslanci razumeli njegova in laskih poslanecev izvajanja, to mu ne pade v glavo, pa saj to tudi najbrže ni med pogoji, ki mu jih je predložil dr. Gregorčič v namen, da Slovenci ne bodo motili zborovanja. Pač pa, kakor se nam zdi, so med temi pogoji razne podpore, ki se imajo dati klerikalni zadrugi v St. Petru, ki se menda ne čuti na posebno dobrih nogah, i. dr. V tem oziru smo torej že na čistem. Videli smo pa v deželnem zboru tudi dve novi osebi, t. j. namestniškega svetnika Henrika grofa Attems-a in deželnega tajnika Alojzija Petterin-a. Prvi je pokazal v svojem odgovoru na interpelacijo dr. Tume, da pozna dobro oba deželna jezika, a drugi zna slovensčine toliko, kolikor se iste kak Furlan na sploh navadi.

Seja se je pričela kmalu po peti uri. Navzoči so bili vsi poslanci razun g. Lapanja, ki se je telegrafčno opravičil, ker zadržan pri cestah, katere so nalivi v zadnjih dneh v kobaridskem okraju hudo raztrgali. Deželni glavar je predstavil novega vladnega zastopnika ter prečital dosle spise, med njimi tudi prošnjo c. kr. okrožnega sodišča v Gorici, da sme sodno postopati proti dr. Waiz-u, ter naznanil, da se bodo predlogi in interpelacije, ki so mu dosle, čitale koncem seje. Za tem se je razpravljalo dnevni red, kakor sledi:

1. Načrt zakona, zadevajoč spremembo § 53. lovskega zakona z dne 15/2 1896 st. 26 dež. zak. (Por. Verzeznassi.) K tej točki se oglasi posl. Grča, ki pravi, da je v lovskem zakonu več nedolodnih navedb, in to posebno glede uporabe lovnine ter predlaga, naj se izroči ves zakon pravnemu odseku v pretres. Temu ni nikdo ugovarjal, in je bil predlog posl. Grča sprejet.

2. Načrt zakona zastran odprave § 2 postav z dne 14/5 1896 dež. zak. st. 20 (Povračilo odgonjskih stroškov.) Ta točka, o kateri je poročal dr. Verzeznassi, se sprejme brez debate.

3. Poročilo glede sprejetja stroškov za nastanitev orožništva na račun države. (Poročevalec dr. Marani.) Predlog, da sprejme država stroške za nastanitev orožništva, se je sprejel v lanskem zasedanju, a namestništvo je naznanilo, da ne more tega predložiti v odobritev, kar naj se vzame na znanje. Po predlogu conte Panigai-a se je izročila stvar pravnemu odseku.

4. Načrt zakona zastran pospeševanja govedoreje. (Por. dr. Verzeznassi.) Ta točka se izroči na predlog dr. Egger-ja posebnemu odseku petih udov, ki se je pa pozneje pomnožil na šest (Muha, Klančič, Lapanja, Michielli, Panigar, dr. Verzeznassi) vsled tega, ker so nenasiitni Italijani kljub temu, da so pri stvari prizadeti le posetniki, ter imajo oni iz stanu posestnikov oz. veleposesnikov le pet, a Slovenci devet zastopnikov, zahtevali za se cele tri zastopnike v odseku, a Slovenci naj bi imeli le dva. „Amore ed odio“ Italijanov sta se tu vnovič pokazala.

5. Poročilo o prošnji morske kopelji v Gradežu za podporo 800 K. (Por. dr. Verzeznassi.) Podpora se dovoli brez debate.

6. Poročilo o sprejetju pobiranja drž. užitnine in davčine na zganje in pivo v deželno režijo. (Por. dr. Tuma.) Predlog deželnega odbora, s katerim se odsvetuje, da bi se sprejela drž. užitnina in davčina na zganje in pivo v deželno režijo, se izroči na predlog dr. Egger-ja finančnemu odseku v pretres.

7. Odobritev nakaznih pokojnin oz. odgojin iz pokojninskega zaklada učiteljem. (Por. dr. Marani.) Tu se je odobrila podelitev pokojnine yodji na mestni soli pod ka-

pelo. Lipizer-ju, v znesku 1025 K, odgojnine po 76 K otrokom po pok. učitelju Ivančiču in 280 K vikariju Maseri za večletno poučevanje na soli v St. Mavru.

S tem je bil dnevni red končan. Izvolil se je še gori omenjeni odsek za govedorejo ter prečitali predlogi dr. Gregorčiča in Verzeznassija, da se prosi vladu za pomoč za škodo, ki so jo povzročili nalivi v hribih in v Furlaniji, ter predloga posl. Berbuča, naj se izvoli odsek 7 udov, ki preišče razmere na naših solah sploh in posebno srednjih solah, in naj se naprosi vladu, da podpira naš deželni solski zalog. Slednjič prečita se dr. Tuma svojo interpelacijo glede premeščenja učiteljskega iz Kopra v Gorici. Vladni zastopnik pravi na to, da ne more še odgovoriti, kako stoji s to zadevo, pač pa ve, da se je o tem že obravnavalo. Seja se je zaključila ob 7. uri. Prihodnja seja bo dne 24. t. m. ob 5. uri popoldne.

Doktorjem prava bo promoviran dne 19. t. m. v slavnostni dvorani c. kr. vseučilišča na Dunaju g. Rado Kušej, avskultant pri c. kr. deželni sodnji v Celovcu, Čestitamo.

Povodnji. — V soboto in nedeljo je naredila povodenj velikansko škodo v naši deželi. — V hribih so narasli potoki odnesli veliko lesu v Sočo, pa tudi poškodovali polja in ceste.

Na Tolminskem je škoda velikanska. Kobaridska dolina bila vsa pod vodo, enako del Kobarida; polja silno poškodovana. V Kotu odneslo je ceste, da je zveza kar pretrgana; na poljih velika škoda. — Pri Tolminu je Soča poplavlila ves levi breg, da je bila podoba razjarjenega jezera. Nova cesta od mosta proti Tolminu je na raznih mestih razorana, odplovljena; odneslo je dva mosta. Tudi proti Sv. Luciji je bila zveza pretrgana. Kaj podobnega menda se ni bilo. — O vsem tem v Gorici nismo nič čutili. — Državni poslanec g. Oskar Gabršček je odposlal že v nedeljo na vladu poročila o teh nesrečah in prosil podpore za popravilo porušnih cest in podpore poškodovanim posestnikom. Hvala mu.

Uprav velikanska nesreča je v Furlaniji. Soče, Ter, Mondina so poplavlili velik kos ravnine ter vročili na stotisoče škode. Le v občini Flumetci jo računajo na 150.000 K.

Ne bomo opisovali teh nesreč. Vprašamo pa: Kje je glavni vzrok? V glavnem gotovo ta, ker Soča ni uravnana — v hribih. Gori je treba prirediti, ker od tam vali Soča kamenje, gruš, pesek v nižavo, kjer vse to pušča na dnu struge, da se ta čedalje bolj dviga. Vsaka povodenj bo strašnejša, ker bo struga kmalu tako visoka kakor je ravan sama. Ko bo pa izveden načrt za namakanje trziške ravnine, bo nevarnost še večja, ker voda ne bo imela več niti dosedanje moči, da bi valila pesek dalje proti morju. Grušč se bo vlegel v strugi že pred Zagrajem se v večji meri — in povodnji bodo na dnevnem redu. — In pomoč? Regulacija Soče! Res, v Furlaniji bo potrebno marsikako delo, toda vse bo zaman, vsi troški bojo vrženi v vodo — ako se regulacija ne izvede v hribih, v prvi vrsti pri Žagi ter med Kobaridom in Tolminom.

Napredek v trgovini in obrti. — Znana trgovska in obrtna tvrdka Ivan Drufovka (usnje, tovarna nadplaton, čevljarke potrebščine) se je preselila s Travnika v lastno hišo nasproti Montu v Gosposki ulici. Posedla je celo pritličje, ki je prav lepo prirejeno; hiša pa je dobila lično zunanost. — Tudi to je omembe vreden napredek.

Krčmarska zadruga v Gorici. — Ko smo bili sprostili lani misel o — krčmarskih zadrugah in agitovali za nje, so se oprijeli te misli tudi gorški Lah pod okriljem trgovsko-obrtno zbornice. Po enem letu agitacije se jim je posrečilo, spraviti vkup potrebne podpise, da se zadruga ustanovi. Slovenski člani naj pazijo, da bodo imeli potreben vpliv! V Gorici torej, kjer je središče dežele in inteligence, se je posrečilo ta korak po enem letu nemalega prizadevanja. To je šele druga krčmarska zadruga; prva je — na Nabrežini.

Lani smo mi razposlali pristopne izjave za okrajne krčmarske zadruge, pravila so tudi sestavljena, pa cela akcija ni našla med krčmarji dovolj odziva; premalo je se smisla za tako združeno organizacijo, ker.... ni med krčmarji dovolj mož, ki bi imeli toliko znanja in poguma, da bi se požrtvovalno lotili — vodstva in dela. — Ali kar se ni, pa bo! Skušali bomo ustanoviti zadruge vsaj v okrajih, kjer je najlažje to mogoče! Vzglede bo tako mikaven, da ga bodo posnemali tudi stanovski tovariši v celi deželi, kajti kdo naj se bo torej brigal za krčmarje in njih koristi, ako ne oni sami? Od vodstva narodno-napredne stranke je pričakovati vso podporo, ne pa tega, da bi oni delali čudeže. Pozivljeno „Trgovsko in obrtno društvo“ pojde rado na roko ob vsaki potrebi.

Bohinjska železnica in „Prim. List.“ — Za „Gorico“ je zavaljal tudi „Prim. List“, češ, strah nas prijema, ko pomislimo na bodočnost ob tej železnici. Pravi doslovno: „Slovenci imamo premalo znanja, premalo denarja in premalo organizacije, da bi mogli prav izkoristiti železnico. Zato se pa bojimo, da bo železnica takla po naši zemlji in mimo nas, tuji — zlasti Nemci bodo pa kupovali zemljo in vode, da bodo ob celi črti napravljali tvornice, mlins, žage, iskali

rude in kamenje, ustanavljali trgovske tvrdke za izvoz pridelkov in izdelkov naših žuljev itd. Nemci bodo pri železnici gospodje, Slovenci pa trpinji kakor do zdaj. Zlastne skušnje ob južni železnici in ob drugih (n. pr. na Gorenjskem) pričajo, da ni prazen naš strah. Zatorej pa kličemo Slovence: pozor, železnica gre! Če ne preneha ostudni boj liberalizma, če se ne združite na skupno delo, boste sužnji — „služe“ narodov kakor do zdaj in to po svoji krivdi.“

Ali nismo naprednjaki enako (razun zlobne opazke o liberalizmu) govorili na vseh shodih? Ali klerikalci nas povsod ovirajo, povsod podirajo, sami pa ničesa ne morejo ustvariti! Same lepe besede in fraze pa nam ne bodo pomagale!

Ponesrečen shod v Samatorci. — Shod narodno-napredne stranke v Samatorci se je ponesrečil, ker je bil neprimerno sklican. To je dalo povod klerikalnim listom, da lažejo in govore o dokazih, kako naše ljudstvo spoznava novodobne proroke, to je našo stranko itd.!

Pač prezgodnje veselje! V zgoniski občini je nastal med veljaki neki domač spor (radi love); naprednjaki pa so moške obeh prepirajočih se strank. — Ker je bil shod sklican v prostorih prvaka jedne stranke in brez sodelovanja vseh prvakov — naprednjakov (ker v Gorici nismo natančno poznali tega spora zadnjih dni), je druga stranka izostala, oziroma ljudstvo za shod niti ni dovoljno izvedelo. — Zato je došlo le nekaj nad 40 oseb, ki so pa vse tako inteligentne, ker citajo naše časopise, da so same izrekle, naj se shod niti ne vrši, ker so v splošnih razmerah itak dovolj poučene. Zato sta se dr. Treo in dr. Tuma več časa le zasebno z njimi pogovarjala.

Mi obžalujemo ta domači spor, toliko bolj pa to, da je segal celo v disciplino politične stranke kot take. Može bi morali vendar razumeti, da stranka ne sme trpeti radi takih domačih sporov! — Lani se klerikalci nesramno udrihali po tamosnjem županu, saj je ob obeh volitvah (l. 1900. in 1901.) odločno nastopil za narodno-napredno stranko. Letos je skoro deležen klerikalne pohvale, ali menimo, da jo sam najodločneje zavrne in ostane dosleden sebi in svoji moški besedi. — Toliko v odgovor klerikalcem, ki hočejo zanesti svoje zdražbe tudi v to občino!

Iz Soče so potegnili v petek pri Villasse v Furlaniji truplo dečka, starega kakih 12 do 15 let. Kakor se da soditi, je moralo truplo ležati v vodi že kakih 10 ali 12 dni. Truplo je nabrže onega dečka, ki je bil iz Gorice ter so ga bili prijeli v Devinu, ali jo je bil tudi potegnili.

Poljaki. — V petek so prijeli v Korminu tri Poljake, ki so hoteli preko laskega Vidma v Ameriko, ker po zakonu ne smejo še izseliti se.

Klerikalni terorizem. — Oba farovska lista pozivljata trgovce, naj bodo lepo pametni, naj držé vedno lepo jezik za zobmi ter naj le pridno davke plačujejo pa farovže dobro zakladajo, da nikoli ne zmanjka, — sicer jih bodo polikukajoči nunci preganjali, da si za vselej zapomnijo, kaj se to pravi: zameriti se farovski teroristom. Posebno ob volitvah v deželni zbor naj bodo pametni, nimajo pa nič proti temu, ako hočejo trgovci z vso silo tepsti se za klerikalne kandidate! — Je pač skandalozno vse, kar počenjajo naši politikujoči nunci! Kaj pa, ako se take grožnje obrnejo proti hujšakem po farovžih? Bojko proti njim bi bil najboljši odgovor! Do tega tudi pride, naj le dalje tako hujškajo!

V Devinu bo na dan sv. Ivana, to je prihodnji ponedeljek, običajni veliki konjski trg. Popoldne ob 1. uri prične ples, kateri priredi bralno in pevsko društvo „Ladija“ na vrtu gosp. župana M. Plesa.

Staro ženo pobili. — V nedeljo po plesu v Bukovici je pobil v Biljah neki Marega nevarno noko staro ženo. Pobiti jo je tako, da so jo morali prepeljati v bolnišnico. Zakaj, se pravzaprav še ne ve. Treba dostaviti, da ta M. je bil že opetovano v zaporih ter je debel prijatelj znanega biljenskega kurata!

Sarajevska „Nada“ v št. 12. od 15. t. m. prinaša obsirno poročilo o zadnjih knjigah „Slovenske Matic“. — Ta krasni list prav pazljivo sledi vsakemu kulturnemu pojavu tudi med Slovenci.

Naša „trgovska in obrtna zbornica“ je imela 14. t. m. posebno sejo, v kateri so se spominjali v glavnem gradnje bohinjske železnice. Posebne ovacije so priredili navzočemu gosp. Holzerju, ki se je že v seji 29. sept. 1890. prvi ogreval za železnico skozi Bohinj po temeljitem premišljevanju o drugi železniški zvezi s Trstom. Gosp. Holzer se je ginjen zahvalil.

Listnica. — G. P. Gaspari v Štanjelu: Potrjujemo Vam, da niste Vi pisali notice „Iz Štanjela“ v št. 66. „Soče“, marveč nam je došla iz druge roke. Toliko na pismo od 16. t. m.

Razgled po svetu.

Deželni zbori. — Včeraj so se sesli vsi deželni zbori izven češkega in istrskega. V zboru v Zadru in v Inostostu ni došlo postavno število poslancev, zato nista mogla začeti z zborovanjem.

Cesar v Pragi. — V soboto zjutraj je bila na vezbalisti velika vojaška parada. Dasi je deževalo močno, se je nabralo vendar premnogo občinstva. Cesar si je ogledal naprave pri Troji ter podpisal listino, katero so vložili v sklepni kamen.

Tržko občino Podmokli na severnem Češkem je povisal cesar v mesto.

Cesar si je ogledal dalje zavod za gluhoneme, za slepce, kjer je dal priznanje češki hranilnici, ki je ustanovila ta slednji zavod.

Proti Karlsteinu se je vila v nedeljo velika množica, da pozdravi vladarja na sedežu njegovih prednikov. Med zvonjenjem zvonov in pokanjem topičev se je peljal cesar v starodavni grad, z njim vsi trije ministri, župan Srb in drugi dostojanstveniki. — Zvečer je bila v Pragi na Vltavi regata, združena z benečansko slavnostjo.

Včeraj zjutraj se je odpeljal cesar v Trezezin. Poslovili so se od njega le najvišji, ker je odklonil drugo poklonstvo.

V Litomericku, kjer je bil cesar včeraj, ga je nagovoril župan dr. Funke. Povdarjal je nemstvo mesta ter rekel, da Nemci na Češkem so pripravljeni za spravo s Čehi, ako se puste nedotaknjene pravice nemškega naroda. V Ustje je došel cesar ob 1¹/₂ pop. Sinoči se je odpeljal nazaj na Dunaj. Istotako Körber.

Vitez Berks je izstopil iz „Slovankega centra“, to je iz Šusterskevega kluba. Ta klub je bil sklenil glasovati proti vladi pri kvotni predlogi. V skupni seji klubovih načelnikov pa je izjavil Berks, da bo Šusterskečev klub glasoval za predlogo. Klub je bil osupnjen. V kvotni odsek so volili potem Povšeta in Barwinskega, Berksa ne. Radi tega je izstopil iz kluba. Klub dr. Šusterskeča se torej krči na vseh koncih, pa je tudi čudne življe zbral dr. Žilindra okoli sebe!

V Gradcu so ustanovili akademsko društvo „Zarja“ na „katoliški“ podlagi. Članov steje 5, odbor pa ima steti 9 mož. Vsi člani so torej odborniki, in poleg tega je še praznih nekaj odborniških mest, katera pa težko da bodo kedaj oddana!

Izlet „Pravnika“ na tržaško ozemlje se je obnesel prav dobro. Udeležilo se ga je lepo število veljavnih pravnikov, kateri so bili dobrodošli tržaškim rodoljubom.

V južni Africi. — Iz Standertna poročajo, da je došel tje iz Pretorije nizozemski konzul, ki je začel pogajati se z Buri za mir. Botha in Devet stojita s Krügerjem v neprestani brzojavni zvezi. Od drugod pa poročajo, da vse to ni res, marveč da Krüger stoji neupogljivo na stališču, da more vojna končati le takrat, ako da Afrika obema republikama popolno neodvisnost.

Bothova soproga ima namen, prepričati Krügerja, da hoče Angleška skleniti mir, ki bo časten za Bure. Od vspeha gospe Bothe je torej odvisno, kaj se zgodi v južni Africi.

Raznotero. — Porotniki v Dubrovniku so opustili te dni Lucijo Zimić obtožbe umora; vstrelila je z revolverjem svojega zapeljivca. — Klub slov. biciklistov „Ljubljana“ priredil na korist pogorelcem v Kropi dirko na dirkališču v Ljubljani. Zanimanje je veliko. — V novem admiralnem pristanu v Petrogradu je nastal požar. Vojna ladija „Vitja“ je zgorela, več drugih je poškodovanih. Škode 12 milijonov rubljev. — V tovarni patron v Issyju pri Parizu je nastala eksplozija, ki je ubila 15 oseb, ranila kakih 20. —

Narodno gospodarstvo.

ORGANIZACIJE KMETIJE.

(Članek izven uredništva.)

I.

Slovenci smo 60% kmetovalci. Naša kmetija se nahaja v razdoru. Naš kmet ne more več i.hajati na svoji kmetiji, zato hiti v Ameriko ali v druge tuje kraje za zaslužki, ki mu več dajejo nego kmetija. Naša veleposresta sploh nimajo delavcev in ustavljajo svoje gospodarstvo. Nekaj se jih je že razdrobilo, nekaj jih je prešlo v last „mrtve roke“, nekaj jih še pride, druga pa, ki niso hostna veleposresta, bodo hodila nekaj časa iz roke v roko, postajala vedno slabša in končno preidejo izčrpana v razprodajo. Če ne bo slov. kmeta, ki bo pridobijval to nekdanjo svojo zemljo v svoje roke, pokupijo tuji.

Brez kmeta, trdnega kmeta, Slovenci kar nič ne stejemo. Se par desetletij toliko puščanja krvi po izselitvi in revni doma in naši pesniki zapojo narodu mrtvaško pesem. Pa ne glede na to, — pustimo patriotizem na stran, — gre za vprašanja želodca. Zakaj bi morali Slovenci v precej rodovitni zemlji stradati, ali biti kulji tujevi? Kmetijo vzdigniti, to kaže biti odslej Slovincem prva skrb. Če kmetija nima kaj odveč prodati, kar sama ne porabi za živež, tudi naš meščan ne more živeti. Ta živi, če ni sam kmet, od prebitkov kmetije.

Da bomo imeli pregled o razvoju kmetije v osrednji Evropi, podamo nekaj zgodovine, nekaj črtic o razvoju iste, in sicer nemške, ker naše gospodarstvo se je dosti časa z nemškim razvijalo.

Začetkoma, recimo po času stalne naselitve Nemcev, Slovanov v Evropi v 5. stoletju je bil kmet prost lastnik zemlje, kolikor je iste mogel obdelati. Njegovi vodniki iz

krajev prejšnjih naselitev, — morebiti iz življenja pastirovanja nomadov, so pripeljali seboj tudi dosti sožnjev. Ali vzemimo da si je neka močnejša vojaško organiziranih čet tuje rase podvrglo mirno živčnega kmeta. Ti so hoteli imeti več sveta, da preživijo svoje hlapce. S tem je nastala grajska gospoda, ki si je vzela s silo pravico, druge nadzirati, druge siliti, da jim delajo. — Sveta je bilo dosti. Ljudje so se v stalnem kmečkem delu začeli bolj množiti. Za kmetijo godna zemlja se je pripravila za njo, hote so se krcile.

Povsod so se nekateri močnejši ljudje usilili za vodje, za voditelje dela. Pršla je tudi cerkev, ta je vzela, ali dobila dosti sveta; prišli so menihi, samostani in tako je nastala kmečka država, obstoječa iz grajskakov, duhovnikov in kmetov. Malo mest iz rimljanskih časov je ostalo. V tem času je bil kmet precej prost. Bil je lastnik zemljišča, katerega si je osvojil in odrajal le malo svojih pridelkov grajskakov in duhovnikom. Trga, mest se ni bilo, vse se je pojelo doma, kmetija je sama gojila rokodelstva. Kar se tudi hudega zamore srednjemu veku očitati, isto ne pozna izkoriščanja človeka ne v rokodelstvu in ne na kmetiji. Pridobitni nagon, grabeljivost v našem pomenu je bila obrti in kmetiji tuja. Le trgovina je poznala žejo po bogastvu. To velja tudi še o času, ko so nastajala mesta. Dosti je bilo kmetijske zemlje in grajskaki, duhovniki tudi niso mogli več potratiti, kakor je dopuščala velikost zelodca. Ta doba razvoja kmetije se zove naravno gospodarstvo. Mesta in v njih obrti se razvijajo okolo sedežev, škofov, samostanov, močnejših grajskakov, kraljev, kako hitro je kmetija pršla do večje moči. Rokodelec se loti od kmetije ter se v posebnih krajih nastani tvoreči mesta. Tako tudi trgovci. Slednji postane posredovatelj mej kmetom in rokodelcem. V mestih se razvija iz tega trgovskega posredovanja in rokodelstva neka bogatija. Ta stvarja vedno več potreb. Potrebe rastejo in najdejo ljudi, ki jih znajo zadovoljiti.

Če vzamemo kako kulturno zgodovino v roke, najdemo, kako malo je rimljansko življenje uplivalo začetkom na razvoj Nemcev, Slovanov. V obleki je v osrednji Evropi več sto let življenje najprimitivnejše, kar se more misliti. Srajco so iznašli šele po preteku več stoletij in do 18. stoletja je bila ista pristopna le bogatinom. (Dolje pride.)

Slapenska posojilnica s sedežem v Vipavi je imela v pretečenem mesecu 135.813 K 34 v prometa. Hranilnih vlog je dobila 40.676 K. Posojil se je izplačalo 26.792 K 84 v, vrnilo pa 13.652 K.

Iz teh podatkov je razvidno, kako lepo napreduje ta narodno-napredni denarni zavod. Da se ta posojilnica v tek. letu tako lepo razvija, je deloma zasloga dež. poslanca Ivana Božiča, kateri je tej posojilnici v tek. letu pridobil že več večjih hranilnih vlog in tudi splošno deluje za razvoj tega vsega zaupanja vrednega denarnega zavoda. O času zadnjih državnoborskih volitev so klerikalci pri volilnih črnili g. Božiča, da je on nasprotnik posojilnic. Iz delovanja imenovanega poslanca pa jasno razvidimo, da je on velik podpornik dobro vreden naših denarnih zavodov.

Trgov.-obrtina registrovana zadruga z neomejenim jamstvom.

V GORICI, semeniška ul. št. 1., I. nadstr.

Obreštuje hranilne vloge, stalne, ki se nalože za najmanj jedno leto po 5%, navadne po 4%, in vloge na Conto - current po 3-60%. Sprejema hranilne knjižice drugih zavodov brez izgube obresti ter izdaja v zameno lastne. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Daje posojila na poroštvo ali zastavo na 5-letno odplačevanje v tedenskih ali mesečnih obrokih, proti vknjižbi varščine na 10-letno odplačevanje, v tekočem računu po dogovoru.

Sprejema zadružnike, ki vplačujejo delež po 300 kron po 1 krono na teden, ali daljših obrokih po dogovoru. Deleži se obreštujejo po 6-15%.

Vplačevanje se vrši osebno ali potom polnočno na čekovni račun št. 842.366.

Uradne ure: od 9-12 dopoldne in od 3-4 popoldne; ob nedeljah in praznikih od 9-12. dopoldne.

Ženitbena ponudba.

Ker ima premalo osebnega poznanstva zeli neki mlad, lepe zunanosti, čvrst mož, izobražen trgovec in posestnik neke že več let dobro vpeljane trgovine v nekem glavnem mestu narediti znanstvo v svrhu ženitve z marljivo, izobraženo, lepo gospodično, ki je dobrega srca in ima kaj premoženja. — Sprejemajo se le resno misljene ponudbe, ki obsegajo natančen naslov in označilo staršev. — Prednost imajo hčerke trgovcev. — Želi se znanje slovenskega in romskega jezika ter ima veselje in je voljna priženiti se v tovarniško podjetje. — Ponudbe s fotografijo, ki se diskretno vrne, naj se pošiljajo v zapечатem pismu na upravištvo „Soče“ z opomnjo zunaj na naslov: „Fischer Mann“.

Karol Draščik.

pekovski mojster in sladčičar v Gorici na Kornu št. 8.

Priporoča vsakovrstno pecivo, kolače za birmance, torte i. t. d.

Priporoča se slavnemu občinstvu za mnogobrojna naročila ter obljublja solidno postrežbo po jako zmernih cenah.

100 do 300 gl. mesečno

lahko zaslužijo osebe vseh stanov in v vseh krajih s prodajo zakonito dovoljenih drž. papirjev in srečk, a da ni potrebna glav. nica in ni nikaka nevarnost. — Ponudbe pod Ludwig Österreich, VIII. Deutsche gasse 8 Budapest.

Anton Pečenko

Vrtna ulica 8 — GORICA — Via Giardino 8 priporoča

pristna bela in črna vina iz vipavskih, furlanskih,

briskih, dalmatinskih in isterskih vinogradov.

Dostavlja na dom in razpošilja po železnici na vse kraje avstro-ogerske monarhije v sodih od 56 litrov naprej. Na zahtevo pošilja tudi vzorce. Cene zmerno. Postrežba poštena.

Dva mlinarska pomagata,

spretna delavca, se sprejmeta v stalno službo.

Starost pod 30 let. — Ponudbe je pošiljati naravnost na trdko

W. Jochmann, Ajdovščina.

Rihard Brass

Gorica

zaloga vin in špirta na debelo. Ulica Vetturini št. 11.

Domača, istrska in dalmatinska vina ter žganja prve vrste po nizkih cenah.

Dobre ure in po cen!

s 3-letnim pisemnim jamstvom razpošilja na zasebnike

Hanns Konrad,

tovarna ur ter izvoz zlatnine Most (Česko).

Dobra ura Rem. iz niklja fl. 3-75; srebrna ura Rem. fl. 5-80; srebrna verižica fl. 1-20; budilnik iz niklja fl. 1-95.

Tvrdka je odlikovana s c. kr. orlovi in zlate in srebrne svetilje iz razstav ter tisoč. priznanih pisem. — Ilustrovan cenik zastoj!

Zaloga piva

prve kranjske eksportne pivovarne na par in tvornice slada

T. Fröhlich-a na Vrhniki-Kranjsko.

Glavni zastopnik za Gorico in deželo

Josip Rovar

v Gorici — Rabatišče št. 20 — v Gorici.

Priporoča se p. n. častitim gg. odjemalcem v mestu in na deželi.

Prodaja izborno pivo v sodčkih po 100, 50, 25 in 12 1/2 litrov ter v plombovanih steklenicah po 1/2 litra.

Tvrdka je bila odlikovana za svoje izdelke l. 1900.: v Parizu, Lionu, Bruselju, Rimu in Dunaju s prvimi priznanji.

Dobro urejene in z ledom preskrbljene podružne zaloge imata: g. Franc Furlan, gostilničar in posestnik na Gorici pri Rebku in g. Andrej Šinigoj, gostilničar »Pri levu« v Dornbergu.

Za blagohotna naročila se toplo priporoča rojakom v mestu in na deželi udani Josip Rovar.

Anton Kuštrin

trgovec

z jedilnim blagom

Gospoka ulica št. 23 (v lastni hiši).

Priporoča svojo zalogo jestvin, kolonijalij, vsakovrstnega olja, navadnega in najfinejšega „Luka“ po jako nizkih cenah. — V zalogi se dobivajo testenine trdke Žnidarski & Valencić v Ilirski Bistrici; cikorija in zveplenke družbe sv. Cirila in Metoda ter moke vseh vrst iz mlinov Jochmann iz Ajdovščine in Majdica iz Kranja.

Razpošilja naročeno blago tudi na deželo po pošti od 5 kilogr. naprej.

Zela 1881. v Gorici ustanovljena tvrdka

E. Riessner, v Nunski ulici 3,

(nasproti nunski cerkvi)

priporoča preč. duhovščini in slav. občinstvu svojo lastno izdelovalnico umetnih cvetic za vsakovrstne cerkvene potrebe. Ima veliko zalogo nagrobnih vencev, za mrtvaske potrebe, voščene sveče itd. vse po zmerni ceni. Naročila za deželo izvršuje točno in solidno. Priporoča slav. občinstvu tudi svojo tiskarno črk na perilo.

„Krojaška zadruga“

vpisana zadruga z omejeno zavezo v Gorici.

Gospoka ulica št. 7.

Velika zaloga manufakturnega blaga.

Priporoča cenj. odjemalcem svoje v obširni izbiri dospelo novo sveže blago za jesensko in zimsko dobo, za ženske in moške; vsakovrstna sukna, kot: Loden, Cheviot, Kammgarn i. dr.

Krasna izbira volnenin, forštajnov (porhet), »Lawn Tennis« i. dr. za ženske obleke.

Priporoča izborno perilo, bombažasto in cvrtnasto, katero prejema iz prvih sležkih tovarn; med temi ima tudi preproge, namizne prte, zavese, žepne rute, bombažaste in cvrtnaste, blago za blazine, plahte, kovtre, žamet in pliš v vseh barvah; prtenino, ogrinalke itd. Lepo perilo za moške in sicer: srajce, ovratnike, zapestnice, prsnike, ovratnice, nogovice, Jäger-srajce, za hribolazce itd. itd.

Vse po najnižjih in zadnjih cenah brez pogajanja.

Na željo se pošlje tudi vzorce, poštnine proste.

Ustanovljena 1891.

Odlikovana 1. 1894.

Odlikovana tovarna vsakovrstnega

POHIŠTVA

Ivan Doljak v Solkanu

pri Gorici

V lastni hiši. Lastne žage.

Zaloga vsakovrstnega pohištva,

kompletnih spalnic, jedilnic in sprejemnic, od najnavadnejšega do najfinejšega sloga; vsakovrstnih slik, zrcal, okvirjev in stolic, kakor tudi vseh tapetarskih izdelkov.

Zaloga vsakovrstnih desk mehkega in trdega lesa; velika zbirka obkladkov (remeša) in strugarskih izdelkov, kakor tudi vseh k mizarski, strugarski in tapetarski stroki spadajočih potrebščin. — Blago se razpošilja na vse kraje prosto postaja Gorica.

Jamči se za točno in solidno postrežbo.

NAZNANILO

PRESELITVE!

Tvrdka

J. Drufovka v Gorici

tvorniška zaloga usnja, podplatov, tovarna nadplatov itd.

naznanja, da se je preselila 17. t. m. s Travnika št. 5.

v lastno hišo

v Gosposki ulici št. 3, nasproti Montu.